

(Källa - Värmlands Idrottshistoriska Sällskap - 1990)

Av Hasse Olsson

Inledning

Vi Värmlänningar är ju som bekant idrottstokiga. Många storheter inom idrotten kommer och har kommit från vårt landskap. Men få idrottsframgångar har engagerat och fascinerat oss (åtminstone vi äldre), som "blåtomtarnas" från Slottsbron framgångar på 30- och 40-talet.

Slottsbrons IF:s bandylag figurerade då i sex SM-finaler och hemförde fyra svenska mästerskap. SIF var tillsammans med Göta från Karlstad tongivande i Svensk bandy under de här två decennierna. Tacksamma bandyvännen landet runt, men kanske mest i Värmland har med eldskrift i sina hjärtan bevarat de blå tomtarnas fenomenala prestationer samt deras inspirerade, flytande och vackra bandyspel.

Ursprunget till själva "Slottsbrobandyn" har utan tvivel kommit från grannarna vid Liljedahls glasbruk, vars bandylag var suveränt i Värmland åren 1911-1916. Liljedahl blev också de första distriktsmästarna genom att år 1915 besegra Karlstad-Göta i finalen med hela 13-1. När sedan glasbruket lades ned 1917 och denna elva splittrades, kom ett lovande litet bandyfrö till Slottsbron, som med seg växtkraft sköt upp i den bandyuppluckrade jorden. Nog var stöttestenarna många och impulserna kanske också söktes på annat håll, men då vilja, parad med kunnande och kraft fanns i överflöd, kunde helt enkelt inte framgångarna utebli.

Liljedahls IF. Distriktsmästare 1915

Men hur och när började det?

Gamla källor visar att det spelades bandy på sjön nere vid Mickelsön redan 1914-1915. De unga pojkarna på Slottsbron hade då säkerligen blivit inspirerade av skridskovirtuoserna på Liljedahl, men "all vår början bliver svår" heter det ju. Trots idogt tränande på, i de flesta fall hemmagjorda skridskor och klubbor, som grabbarna själva huggit i skogen, så dröjde det ända till vintern 1918-19 innan den första matchen mot ett utombys lag spelades. Slottsbrons IF hade då bildats en septemberkväll 1918 vid ett möte på Folkets Hus. Styrelsen valdes och ordförande

blev G.A.Alsterbo. Ekonomi och planfrågan diskuterades ingående. Till slut enades man om att bland medlemmarna göra en frivillig insamling för anskaffande av de allra nödvändigaste idrottsmaterielerna. Vidare beslutades att hos dåvarande förvaltaren vid bruket, Rylander, göra en framställning om att för idrottsövningar få disponera en strandäng nordost om Slottsbrons skola. Fotboll blev den idrottsgren som först började idkas av föreningsmedlemmarna höstmånaderna 1918. Fotboll hade dock spelats i Slottsbron långt före SIFs tillkomst. Närmare bestämt 1909 då pojkarna skramlade till en fotboll och började träna. Någon riktig plan fanns inte utan man höll till på Ågrens tomt, där sedermera Ragnar Janssons affär låg.

Under den följande vintern togs bandysporten upp på programmet. Den första bandymatchen mot en annan förening spelades på sjövikens nedanför Slottsbrons järnvägsstation i februari 1919. Motståndare var Sifhällas starka lag. I Slottsbrons lag ingick då tre Liljedahlare som förstärkning, nämligen Oskar Johansson sedermera Jerkedahl, John Arvidsson och Gunnar Holm. Gunnar Holm berättar att det var mycket vatten på isen den matchen och Sifhälla var väldigt överlägsna. Vi försökte stoppa dom, säger Gunnar, genom att stänka vatten på dom med klubborna, men det hjälpte inte utan vi fick stryk med 6-0!

Det var bara vänskapsmatcher som spelades de första åren och för det mesta blev det förluster för SIF, motståndare var bl.a. Åmålskamraterna, Sifhälla och grannarna från Liljedahl som återupptagit bandyn igen efter chocken av glasbrukets nedläggelse 1917.

År 1923 började Slottsbron delta i kampen om Värmlandsmästerskapet och 1925 kom genombrottet för laget efter idogt tränande. Man avancerade till DM-final. I finalen som spelades på Tingvalla, fick SIF bokstavligen bita i gräset. Det andra finallaget som var fylgja, vann med 7-3. Isen var i det närmaste obefintlig och spelarna stod för det mesta på öronen i gräset.

Det året debuterade en av legenderna i "blåtomtarnas" lag, Henry "Brinken" Klarqvist, 16 år gammal. Året efter debuterade ytterligare en av de stora profilerna, sedermera benämnd "världens bästa centerhalv" Kalle Funke. Detta år gick det sämre för laget, "Brinken" hade värvats till Göta och man kom inte till finalen i DM. 1927 gick det något bättre, men SIF fick stryk av Mariehof i DM-semifinalen.

1928 var ett märkesår för Slottsbron, ty då vann laget sitt första distriktsmästerskap och man kunde skönja att ett blivande storlag var på gång. "Brinken" var också tillbaka i laget efter sin korta sejour i Göta. Motståndare i finalen var Karlstads BK som slogs tillbaka med 4-3.

I det segrande laget ingick: K.Funke, S.Bengtsson, R.Stålhandske, J.Törnquist, A.Tångring, K.Thydén, G.Stridsberg, F.Andréasson, R.Johansson, K.Nilsson, H.Klarqvist

År 1930 så togs det andra distriktsmästerskapet och det kom upp allt fler talanger som visade sig ha stora förutsättningar för det ädla bandyspelet. IFK Kristinehamn besegrades i finalen med 8-6. Målet blev nu att bygga upp ett lag som oberoende av samhällets litenhet, genom intensiv träning och god

sammanhållning, en gång skulle få vara med och kriga om Svenska mästerskapet. Det målet blev förverkligat fortare än vad föreningen kunde ana. Redan 1931, sedan en ny seriedelning genomförts av Svenska Bandyförbundet, vann SIF sin div. 2 grupp och klarade även av kvalspelet. Första matchen mot Verdandi på bortaplan förlorades visserligen med 2-3, men mot Motala vann Slottsbron sedan med hela 5-2. Nu hade man alltså kvalificerat sig för storserien.

Detta orsakade ett visst huvudbry för Svenska Bandyförbundet. Skulle det lilla brukssamhället med 700 invånare, kunna utgöra ett någorlunda ekonomiskt underlag för deltagande i allsvenskan. Sent på hösten 1931 beslöt dock bandyförbundet efter moget övervägande, att SIF skulle få vara med och leka med de stora. Färutsättningen var att man kunde garantera spel på landbana. På grund av det sena beskedet, stod idrottsföreningen nu oförberedd med de anordningar som fordrades för spel på landbana. "Nu var goda råd dyra". Troligen var den rörledning med tillhörande bensinmotor, som i all hast anskaffades från fabriken, enastående i sitt slag. Rörledningen måste nämligen läggas ovan jord utan isolering, Flera gånger under vintern fick man sedan skruva isär ledningen, som var 400 m lång och knacka ur isen. Enligt Kalle Funke var också logeringen på Strandvallen (som idrottsplatsen fick heta) från östra målet till det västra 1,3 m, så det gick bara att göra is när det var mycket kallt, annars rann vattnet bara bort. Efter sju sorger och åtta bedrävelser fick man is på Strandvallen, en prestation bara det.

Hur skulle nu laget klara sig i den hårda konkurrensen? Spelarmaterialet var ju ganska gott, men med rutinen var det sämre ställt. Vid säsongens slut kunde konstateras att det gått bättre än väntat. Slottsbron hamnade på en hedersam fjärdeplats första året i högsta divisionen. 1933 gick det ännu bättre och SIF blev tvåa, en poäng efter Nässjö. detta år började för övrigt Slottsbrons spelare engageras i landslaget. Bröderna "Brinken" och Hjalmar Klarqvist sam Kalle Funke gjorde då landskampsdebut på Stadion mot Finland.

Genombrottet

Så kom genombrottet. Tredje säsongen i div. 1 södra 1933-34 vann SIF serien utan ett enda nederlag och med målkvoten 29-15. Äntligen stod de Blå Tomtarna inför

sitt högt uppsatta mål SM-final. Finalmotståndare var ingen mindre än fjolårets SM-vinnare och dåtidens suveräner i Svensk bandy, Uppsalakamraterna, som självfallet var storfavoriter. En del förutspådde rena nedsablingen av Slottsbron, men på Stockholms stadions mesostis lyckades laget klara 1-1. Omspel blev det söndagen efter på Sandbäckstjärn i Karlstad, där "Pampen" Borgström och hans hjälpredor i Göta trollat fram en fin glansis. De flesta trodde nu att Uppsalakamraterna skulle åka ifrån sina motståndare, men istället blev det en lustiger dans av Blåtomtarna som utklassade de regerande mästarna med 6-0. Rent sydländska scener utspelades i skogen runt tjärnet och när slutsignalen gick hade polisen all möda i världen att avvärja en katastrof, då publiken som uppgick till nära 10.000 betalande försökte storma planen för att klappa om sina idoler. Gamla bandyvännen som såg den här matchen påstår att det var den vackraste bandy som något svenskt lag presterat. Detta påstående gäller både gammal och modern tid, (men observera, vackraste, inte bästa). Bollen gick som på ett snöre mellan grabbarna och Blåtomtarna fullkomligen lekte bort de äldre och mer rutinerade uppsalapojkarna. Denna minnesvärda match spelades den 11 mars 1934.

Slottsbrons IF - Svenska mästare 1934

1935

Ett oslagbart publikrekord sattes på Strandvallen 1935, då seriefinalen mot Göta sågs av 7196 betalande. Göta vann matchen med 1-0 och kunde sedan ocksp hemföra SM-tecknet till Karlstad.

1936-1938

År 1936. Slottsbron hemförde nu sin serie med 12 poäng och målvkoten 26-10. I finalen mötte man Västerås fruktade elva och lyckades efter en oerhört krävande match i snösörja hemföra segern med 2-1. Harald Thörnqvist blev matchhjälte genom att göra båda målen. Slottsbron var under den här epoken ett vartannatårslag och 1938 nådde man fullt logiskt SM-finalen igen. Rättvik blev det andra finallaget, som de blå besegrade med 5-2 på härlig stadionis. Speciellt vänstersidan med "Hjalle" Klarqvist och Nisse Andersson satte myrror i huvudet på masarnas försvar. Båda dessa fick tack vare sitt fina spel i finalen, bilda

vänstervinge i A-landslaget mot Finland helgen efter.

1940-1941

SIF skulle egentligen efter ordningen ha hemfört SM-bucklan på nytt 1940, men på grund av Strandvallens ombyggnad detta år omöjliggjordes spolandet av landbanan. Hemmamatcherna fick därför spelas i Säffle och någon ordnad träning blev det under sådana förhållanden knappast. Slottsbron vann i alla fall serien. I semifinalen blev det dock nederlag mot Huga, borta med 5-2 och hemma i Säffle med 4-2, sedan de blå i halvtid lett med 2-0 och hänfört Säfflepubliken med ett bländande spel. Den alltför knappa halvtidsledningen smälte bort, allteftersom konditionen tröt för det dåligt tränade Slottsbrölaget. När sedan influensasjuka "Hjalle" måste lämna planen, var det hela förkyllt.

I stället kom Blåtomtarna tillbaka med dunder och brak 1941 och vann allsvenskan utan poängförlust. finalmotståndare blev Sandvikens AIK som också var ett av den tidens storlag, med den fruktade skytten Einar Ask i kedjan. Slottsbron drog det längsta strået i matchen och segrade med 2-1 inför 10.000 åskådare. Efter den finalmatchen var det som bandylegenden Sune Almqvist skrev i Idrottsbladet, att SIF var "Sveriges bästa klubbtag genom tiderna". Nedskrivaren av dessa rader vill sticka fram hakan och säga att det epitetet står sig än i dag. För maken till komplett spelarmaterial och sådana oerhört talanfulla killar har aldrig något svenskt bandytag haft tillgång till varken förr eller senare.

Sveriges bästa klubbtag genom tiderna

Många idrottsvänner har ställt sig frågan. Hur kunde denna lilla klubb, på denna lilla bruksort fostra ett sådan storlag, som av bandyexperter kallades Sveriges bästa klubbtag genom tiderna? Ingen av spelarna var ju värvad utifrån och alla jobbade på sulfitfabriken. Ja, orsakerna var väl flera, men den främsta orsaken var att alla spelarna under SM-epoken på 30- och 40-talet hade den där extra talangen som behövs för att nå toppklass inom idrotten. Förvånadsvärt var att på ett så här litet upptagningsområde och under så kort tidsrymd kunna få fram så många lirare av yppersta elitklass. Vanligt är att på de här mindre bruksorterna det kan komma fram två tre stycken förmågor som har det där lilla extra förutsättningen att bli storspelare.

Sveriges bästa klubbtag genom tiderna - Slottsbron 1941

De här två decenniernas blåtomtar var också duktiga i vilken sport de nänn försökte sig på. Slottsbrons fotbollselva som 1932 avancerade till div 2 och där spelade några säsonger med stor framgång, innehöll många ur bandylaget bl.a. Henry och Hjalmar Klarqvist, Kalle Funke, Harald Törnqvist, Thore Magnusson, Ragnar Nilsson och Kurt Nilsson.

I friidrottssammanhang deltog även flera av blåtomtarna och gjorde smått fantastiska resultat med tanke på den minimala friidrottsträningen de bedrev. Det berättas att "Hjalle" Klarqvist blev ombedd att ställa upp för föreningen i ett 100-meterslopp på Tingvalla 1937. Friidrottsledaren C.W. Espeing tyckte att "Hjalle" sprang så fort på fotbollsträningarna så han övertalade honom att följa med till Karlstad. Henry Klaxman som var en rutinerad löpare, fick emellertid hjälpa "Hjalle" med att gräva startgroparna, eftersom han inte visste hur det gick till. Hjalmar vann loppet med tiden 11,3. Några månader senare satte han nytt klubbrekord vid en tävling i Grums. Då klockades han för tiden 11,0. Ett rekord som står sig än i dag!

Harald Törnqvist var också en mycket duktig friidrottare med flera distriktsmästerskap på meritlistan, hans bästa tid på 100m var 11,1 och på 400m innehade han klubbrekordet med tiden 50,8 med det sägs att han i ett stafettlopp sprang sin sträcka på 49,7. Vem av nutidens bandyspelare gör om de tiderna på lösa kolstybbsbanor?

Styrkan i Blåtomtarnas bandyuppställning 1941 var att alla i laget kompletterade varandra så väl och de hade en smått otrolig samspelthet samt en oerhörd kamratanda, där parollen var, "en för alla och alla för en". Där fanns artister o eleganter, genombrottsmän och kanonskyttar, taktiker och kämpar.

1942

En svår jobbspöst drabbade SIF detta år, lagets stjärna och bästa spelare "Hjalle" Klarqvist blev värvad av Bollnäs giffarna. Ett framtidsjobb vid SJ i Bollnäs lockade mer än att arbeta på sulfittfabriken. Slottsbron gjorde ändå en fin säsong trots frånvaron av den målfarligaste anfallaren och var ytterst nära att vinna sin grupp. Avgörandet kom i sista matchen mot Västerås på Strandvallen; vann di blå så skulle dom vara serievinnare. Matchen slutade 3-3 och VSK blev gruppsegrare, samt senare även svenska mästare.

1943

1943 blev ett sorgens år för oss som älskade Blåtomtarna, spelet fungerade inte alls och laget hamnade på näst sista plats i tabellen. Degradering till div. 2 var ett faktum. En bidragande orsak var att andra världskriget höll på och de flesta spelarna i laget låg långt borta i beredskap och kunde därför inte komma hem vare sig till träning eller matcher. nu fick dock kritikerna och belackarna vatten på sin kvarn. det är slut på SIF:s storhetstid sades det. "Blått" kommer aldrig tillbaka till allsvenskan. Lagledningen har inre skött rekryteringen, "Brinken" och Kalle har fyllt 35, många av de andra är runt 30. Så hördes många bittra röster utbrista. Men hej, vad dom bedrog sig.

1944

Sejouren i div. 2 blev endast ettårig. Slottsbron tog sin grupp utan poängförlust och i båda kvalmatcherna gick Blåtomtarna segrande ur striden. Vem minns inte den härliga februarisöndagen 1944 när SIF återtog sin plats i div. 1, efter att ha utklassat IFK Nässjö med 10-2 på Strandvallen. Solsken, kalasis, strålande spel av den blå forwardskedjan, där Harald, Arne och Nisse var i högform. Vad mer kan en bandyälskare önska?

Kalle Funke hade nu varvat ner och skrev på för Skoghall. "Brinken" som tappat en del av sin snabbhet gick ner på centerhalven, där han blev en stor tillgång genom sin taktiska blick och speluppfattning. Bror Magnusson intog Henrys centerplats och fyllde den väl.

1945

Denna säsong inträffade en unik händelse i Blåtomtarnas historia. För första gången värvades en spelare utifrån, han var från ett annat landskap och tillika stadspojke. Hur skulle han tas emot av brukspojkerna som alla var uppväxta tillsammans och hur skulle han själv finna sig tillrätta i detta sammansvetsade gäng?

Men först bakgrunden till värvningen. Slottsbron AIS, ett annat Slottsbroslag som hade sin hemvist på andra sidan bron, "Karba" som området kallas av ortsborna, spelade i samma serie som Åmålskamraterna. En februarilördag 1944 mötte SAIS just Åmål. SIF-grabbarna som skulle genomföra sin match på söndag var naturligtvis där och tittade. Det blev en upplevelse de aldrig sett maken till. En rödlätt spädd yngling vid namn Gunnar Öhqvist fullkomligt trollade bort de betydligt större "Karbapojkarna", han for som ett torrt skinn över isen och dribblade så det stod härliga till. Det fanns ingen möjlighet att ta bollen ifrån honom förrän han frivilligt släppte den ifrån sig och det var mera sällan.

"Röper" som var målvakt i SAIS, tänkte då att han skulle minsann stoppa denne tilltagsne småpojke, så när Öhqvist kom åkande med bollen tog han full fart ut, kastade sig och mejade ner honom, men efterson Gunnar hade hela Karbaförsvaret i släptåg så åkte hela bunten med. Alla kom upputom SAIS-backen Lundgren som låg kvar med ett 2 dm djupt jack i benet efter "Röpers" skridsko. Efter matchen rapporterade "Brinken" till lagledningen om Öhqvist framfart och avslutade med orden: Den killen ska vi ha i vårt lag till nästa år. Så blev det också, vilket lagledningen heller aldrig behövde ångra.

De som var skeptiska till värvningen av Gunnar Öhqvist fick snart inse hur fel de hade. Gunnar smalt omedelbart in i gänget och blev omåttligt populär hos lagkamraterna. Hela den kräsna skaran av slottsbrofantaster tog honom genast till sina hjärtan. Han personifierade just det som vi älskare av bandy ville se, formidabel skridskoåkning, briljant teknik, lekfullhet och sympatiskt uppträdande.

En svaghet hade dock Gunnar, han var ingen kanonskytt, de mål som han gjorde kom oftast till genom sologenombrott där han även lurade av målvakten innan bollen förpassades i mål. Öhqvist blev under sin tid i Slottsbron ofta skadad, naturligtvis mest beroende på sin spelstil. De andra lagen visste att skulle man ha

en chans mot blåtomtarna måste Gunnar bort från isen. Speciellt i matcherna mot trätobrodern Göta blev han ofta sönderkörd, där framförallt centerhalven Lars Westerdal hade ett "gott öga" till Gunnar.

Detta året blev ett av de bästa under storhetstiden för våra kära blåtomtar. Kedjan med Öhqvist som dirigent, Törnqvist och Klaxman genombrottsmän, Nisse "Vitt" och Bror Magnusson som bolluppsamlare spelade en underbar bandy, nästan i klass med vad 1941 års lag presterade. Seriesegern genomfördes utan förlust och redan första året efter div.2-sejouren gick SIF återigen till SM-final.

Liksom 1941 ställdes man öga mot öga med Sandviken vilka lika överlägset vunnit norra gruppen. Vi som satt hemma vid radioapparaterna den gången gladdes när det rapporterades att Slottsbron ledde med 2-0 i halvtid. Då tänkte vi, nu har blåtomtarna tagit sitt femte SM-guld. Men i början av andra halvlek blev Öhqvist skadad och fick utgå. Efter detta föll spelet ihop för de blå och Saik kunde till slut vinna med 3-2. En besvikelsens suck kunde då höras i många värmlandshem den söndagseftermiddagen.

1946

Också ett år att minnas, för då tändes återigen en stor stjärna i blåtomtarnas historia, kanske den allra största.

Nyårsdagen 1946 debuterade en liten trådsmal 19-åring i den blå tröjan mot Reimersholm. De allsvenska försvararna trodde vid första anblicken av den där magre högeryttern, att den här behöver vi inte vara rädda för, vi kör på honom en gång så förs han inte sticka upp mer. Men där bedrog man sig, för maken till krutpaket som fanns i den taniga kroppen har varken förr eller senare setts på en bandyplan! Det var full fart rakt fram, inget kringelålkande runt försvararna eller ut mot hörnflaggan. Stod det några motståndare i vägen så var det pang på dem. Parollen var, den som kom upp först efter smällen tar bollen och det var oftast Hasse Pettersson. När han sedan kom i närheten av målet så small det.

O, vilket skott sen! Det var nog bara Harald som kunde mäta sig i skottstyrka med Hasse, men Hasses tillslag var mycket snabbare och han kunde skjuta ur alla lägen, t.o.m. med ryggen mot målburen. Ja, han gjorde ett sådant mål mot Lesjöfors 1954. Hasse fick en passning 20 m. från mål, men var vänd med ryggen mot buren. Sköt gjorde han och målvakten reagerade inte ens förrän bollen låg i nätmaskorna. Hasse blev nu en ny galjonsfigur efter "Brinken" i laget.

Generationsväxlingen var på gång. Det kom upp nya stjärnor som tog de gamla bataljhästarnas platser. Nämnas kan bl.a. den eleganta innern ryno Sallman, urstarke och hårde backen "Majorn" Svensson, den taktiske och tekniske centerhalven Sven Pettersson, Säfflepojken och kämpan Arne Pettersson, snabbskrinnarna Bertil Granqvist och Jan Brodin m.fl. De blå tomtarnas storhetstid var inte slut än, fast SM-epoken avslutades på Stockholms stadion 1945